

El ratolí que no va voler créixer

El ratolí més popular de la història compleix vuitanta anys. Lluny de jubilar-se, Mickey Mouse viu la seva edat d'or a l'era global.

“Només espere que no oblidem mai una cosa: que tot va començar amb un ratolí.” Amb aquestes paraules, Walt Disney posava en relleu la transcendència del ratolí antropomòrfic en la creació i el posterior desenvolupament de l'imperi Disney. Una gran empresa que ha tingut –i continua tenint– en la figura de Mickey Mouse la seva marca d'exportació, malgrat l'aparició i l'arribada d'altres personatges que no han pogut eclipsar la figura d'aquest petit i bonjan rosegador que va començar a caminar a la pantalla l'any de gràcia de 1928. S'atribueix al dibuixant Ub Iwerks, col·laborador de Walt Disney, els primers dissenys del ratolí, tot i que d'altres donen la paternitat a Disney mateix. Un documental, *The Hand behind the Mouse*, realitzat el 1999, feia llum sobre la gestació de la mascota animada i sobre la contribució decisiva d'Iwerks en el naixement de la criatura. Iwerks, que col·laborarà en diferents etapes amb la factoria de dibuixos animats, serà, entre altres projectes, el creador dels efectes d'animació de pel·lícules com *Els tres cavallers* o l'aclamada producció *Els ocells* d'Alfred Hitchcock. També realitzarà algunes de les atraccions del primer parc Disney situat a Los Angeles.

La figura de Mickey Mouse apareix per primera vegada en el curtmetratge animat *Steamboat Willie* (1928), però la seva fama arribaria sobretot als Estats Units amb la publicació a partir del 1930 de les seves historietes en forma de còmics als diaris. A Itàlia quasi al mateix temps neix el 1932 la primera revista consagrada a Mickey, *Topolino*, el nom que rep el ratolí en la llengua de Dant, al qual seguirà el magazín americà *Mickey Mouse Magazine*, que arribarà fins als anys setanta. A la dècada dels anys trenta, Mickey Mouse rivalitza en popularitat amb les grans estrelles de la pantalla, com Clark Gable, Greta Garbo o Mickey Rooney, mentre es posen en marxa les primeres operacions de màrqueting comercial a gran escala.

El 1935, uns rellotges amb la seva figura desfermen la *mickymania* entre el públic nord-americà i a més aconseguen salvar de la fallida la companyia fabricant, Ingersoll, que travessava una crisi greu. Dels rellotges, que costaven 2,95 dòlars la unitat, se n'havien venut el 1939 per valor de 4,8 milions de dòlars. La seva senzillesa i el seu encant *naïf* en fan ràpidament un heroi accessible i seductor per a tota família. Mickey és el representant virtuós i de bons sentiments als Estats Units del New Deal del president

Roosevelt. Però no només és l'encarnació de l'heroi *clean* per a les lligues de la moral, sinó que és també el ratolí aventurer capaç de deixar el seu petit univers d'ordre i tranquil·litat per anar a combatre contra tota classe d'injustícies a qualsevol racó del món. Mickey seria al cap i a la fi la representació de les dues cares de l'ànima americana: la conservadora i casolana i alhora la somiadora i aventurera.

Tot i que va néixer mut, serà el mateix Walt Disney qui li donarà la veu, doblant el personatge durant un llarg període de temps. El petit ratolí sempre restarà el “fill predilecte” del mag de Burbank, tot i que serà “sacrificat” a partir de la postguerra en benefici d'altres bestioles de la “granja” Disney per raons comercials i estètiques.

Al llarg de la seva vida, la petita mascota ha modificat el seu aspecte, que ha passat d'un dibuix més esquemàtic i “descuidat” a unes formes més suaus i edulcorades. Fred Moore, un dels animadors de la Disney Factory, serà el culpable, entre altres “malifetes”, del famós “cos pera” del ratolí, mentre que les formes del seu rostre adquirien una major flexibilitat, lluny d'aquell animallet d'aspecte famolenc dels primers temps. Només fent una ullada als dibuixos realitzats al llarg de la seva vida animada, es fan visibles les diferents “operacions” de cirurgia estètica per les quals va passar el popular personatge. Si a això hi afegim les múltiples intervencions plàstiques a les quals va ser sotmès per part de francitadors de tota mena, del pop-art als grafitis, ens trobem sense dubte amb un dels personatges més “intervinguts” de la història de l'art.

Els dibuixants de Disney no tardaran a donar-li una sèrie de companys, entre els quals una presumida i possessiva xicota, Minnie Mouse, símbol de la metressa americana i de les seves virtuts castradores. Hi ha també el fidel i caparrut Pluto, així com Goofy, prototipus de la mascota *freak*. Però va a ser un ànec visceral i egòlatra, anomenat Donald, el seu gran rival i antagonista a partir del moment de la seva

aparició. Enfront del model de virtuts representat per Mickey, l'ànec Donald farà ostentació, sense cap tipus de penediment, de les maneres i formes més detestables de l'ésser humà contemporani. No és estrany que Disney opte per la figura de Donald a l'hora de combatre els nazis en els seus dibuixos de suport a l'exèrcit nord-americà durant la Segona Guerra Mundial.

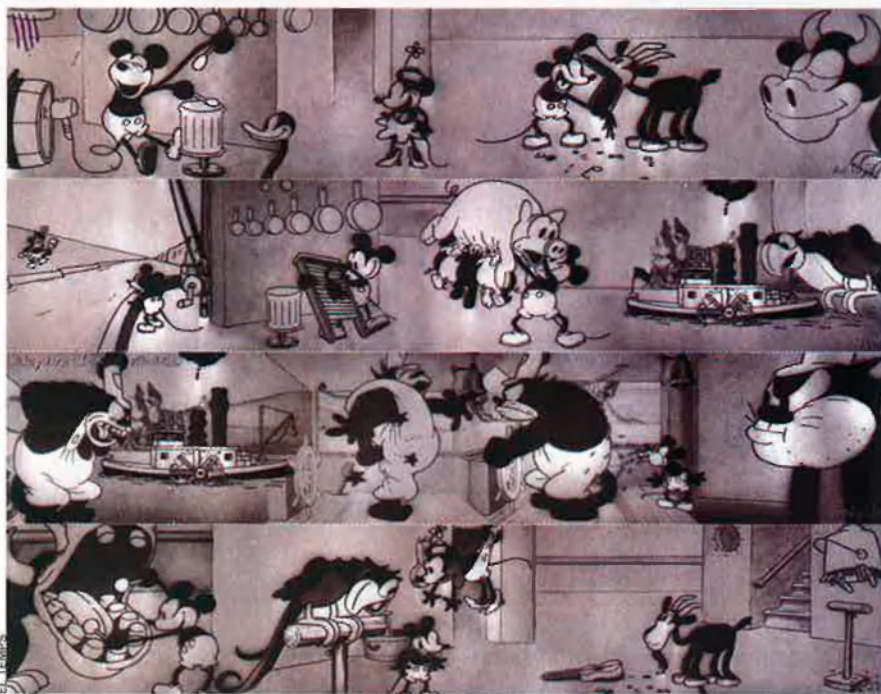
Tot i que les intervencions de Mickey a la pantalla han estat majoritàriament en format de curtmetratge, el 1940 apareix finalment com a mestre de cerimònies en la producció *Fantasia*, el projecte més ambiciós realitzat pels estudis d'animació fins en aquell moment. L'entrada per la porta gran de Mickey al llargmetratge es produeix en aquesta producció extravagant de dues hores de duració que s'estrena el 13 de novembre de 1940 a la mateixa sala de Nova York on s'havia presentat *Steamboat Willie*, el seu debut en el cinema sonor. Mickey serà en aquesta ocasió l'"aprenent de bruixot" —amb la recordada música de Paul Dukas—, i malgrat que la producció constitueix un fracàs per a Disney, la seua intervenció juntament amb el ballet dels hipopòtams restaran com els moments més reeixits i populars de la pel·lícula.

Una altra aparició especial, però quaranta anys després, arribarà amb la producció *¿Quién engañó a Roger Rabbit?*, realitzada per la filial de Disney, Touchstone, i que aconseguirà incloure la plana major dels dibuixos animats de la Warner, Metro Universal, etc. Per primera vegada compartien primer pla les dues estrelles de la pantalla i la televisió, Bugs Bunny per la Warner i Mickey Mouse per la Disney, això sí, després d'establir per contracte que tant l'un com l'altre apareixerien el mateix temps a la pantalla i tindrien el mateix nombre de paraules en els seus diàlegs. Després d'aquesta primera trobada, l'experiència de moment no s'ha repetit.

Mickey, símbol del pop-art. Igual que l'ampolla de Coca-Cola, la figura de Mickey Mouse ha esdevingut, amb el pas del temps, un dels símbols del *Made in America*, exemplificat en aquest parell de grans orelles esfèriques. Amb aquest pes icònic, no

Dalt, Walt Disney i la seua cració més famosa, Mickey Mouse a l'entrada de Disney World. Baix, fotogrames de 'Steamboat Willie', el primer curtmetratge on va aparèixer Mickey.

és estrany que els artistes del pop-art foren dels primers a fixar-se en la seva càrrega expressiva. Com ha escrit l'especialista Richard Leydier, "Mickey Mouse reflecteix els valors de la societat americana, i aquesta imatge plana, d'una perfecció quasi irritant, ha seduït els creadors a l'hora de projectar els seus fantasmes." Andy Warhol i Roy Lichtenstein seran dels primers a elevar a categoria artística la figura del ratolí i de passada reconciliar l'art

d'avantguarda i el gust popular. Més radicals seran els seus seguidors europeus, per a qui la figura de Mickey Mouse servirà com a recurs crític contra l'anomenat "The American Way of Life". Artistes de la "figuració narrativa" com Bernard Rancillac o els valencians de l'Equip Crònica faran valdre aquest simbolisme del personatge per a les seves teles de pop crític.

Dins d'aquesta atmosfera tenyida pel pop-art, cal assenyalar el llargme-

tratge de dibuixos animats *El submarí groc*, protagonitzat pels Beatles i amb dibuixos de Heinz Edelmann. L'obra, que es podia veure com una posada al dia i passada pels colors lisèrgics de *Fantasia*, feia una lectura perversa de la figura de Mickey Mouse en els malvats Blue Meanies, un exèrcit de monstres entossudits a acabar amb l'alegria de Pepperland. Més polèmica resultarà anys després una altra rèplica del ratolí, ara batejada com a Farfour i produïda per la cadena àrab al-Aqsa TV. El personatge que serveix de model educador per als més menuts fa

saltar el senyal d'alarma a l'altra banda de l'Atlàntic, on l'acusen de propagar la ideologia del grup Hamàs. Els productors de la sèrie optaran finalment per fer-lo desaparèixer, després d'un encontre mortal amb l'exèrcit israelià, i substituir-lo per un altre heroi menys identificable.

Després de vuitanta anys, la figura de Mickey Mouse continua monopolitzant la imatge de l'imperi Disney, projectada ara en els seus parcs temàtics i cadenes de franquícia. Com Peter Pan, el petit ratolí ha aconseguit no envellir ni haver de passar pel tràngol de la ma-

Dues o tres coses sobre Mickey

■ El primer nom escollit per a Mickey Mouse va ser Mortimer, però la dona de Walt Disney el trobava poc comercial i va triar Mickey.

■ Per al realitzador d'*El cuirassat Potemkin*, S. M. Eisenstein, la figura de Mickey Mouse va ser "l'aportació americana més original a la cultura".

■ El 1935, la imatge de Mickey Mouse va ser col·locada com a divinitat en un panteó hindú.

■ A la dècada dels setanta, el dissenyador italià Elio Fiorucci va estampar-ne la figura sobre samarretes fent-ne un èxit internacional que va ser imitat per altres dissenyadors.

■ David Bowie l'inclogué en la cançó "Life in Mars" del seu àlbum *Hunky Dory*.

■ El 1978, Mickey Mouse va ocupar la coberta de *Life* en celebració dels seus cinquanta anys, mentre entrava al Museu d'Art Modern de Nova York.

■ El 1998, als Estats Units, es va promulgar una llei que prologava els drets d'autor de la seva imatge de setanta-cinc a noranta-cinc anys, coneguda com la "llei de protecció de Mickey Mouse".

■ Mickey Mouse i altres productes Disney ocupen el primer lloc en el rànquing de còpies i falsificacions internacionals.

duresa. Ara, a l'era de les noves tecnologies, Mickey estampa la seva imatge sobre tota classe d'artefactes com ara mòbils, videojocs, MP3 o ordinadors, rivalitzant amb altres herois digitals i de perfil més sofisticat. Fins i tot es cotitza com a peça de col·leccionista a les grans subhastes internacionals. Un Mickey global i que en plena celebració xinesa de l'Any de la Rata ha aconseguit usurpar protagonisme a la commemoració oriental per passar a ser l'"Any del Mouse".

Carles Gámez